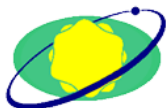

Výpočet potenciálnej solárnej radiácie v oblasti Vysokých Tatier na základe dát z leteckého laserového skenovania

Veronika Szabó Jakócs, Filip Pružinec, Renata Ďuračiová

**Katedra geodetických základov
Stavebná fakulta**

Slovenská technická univerzita v Bratislave

**STU
S v F**

Solárna radiácia

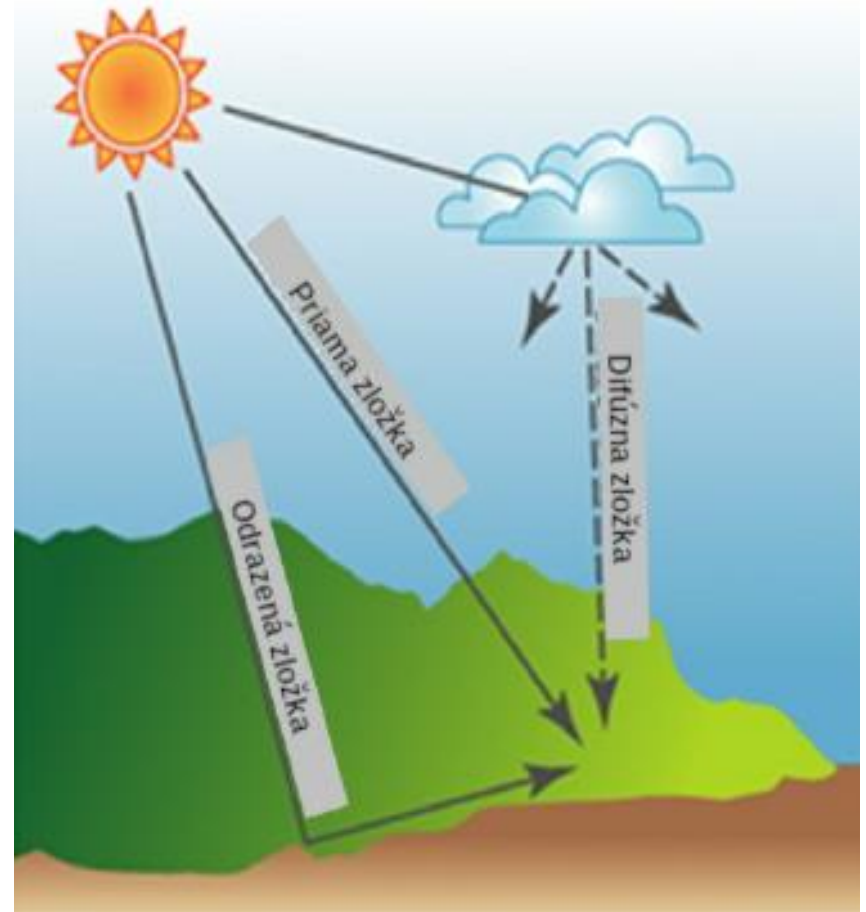
- množstvo slnečnej energie dopadajúcej na jednotkovú plochu
  - v určitom časovom momente (**oslnenie**, W/m^2),
  - alebo za určitý časový úsek (**úhrn žiarenia**, Wh/m^2)
- **Slnečná konštanta (I_0)** predstavuje priemerné množstvo slnečnej energie dopadajúcej na plochu kolmú na smer dopadajúcich lúčov a nachádzajúcu sa v strednej vzdialenosti Zeme od Slnka.

Zložky solárnej radiácie

$$G_{ic} = B_{ic} + D_{ic} + R_{ic}$$

Globálna radiácia
na všeobecnej rovine G_{ic} :

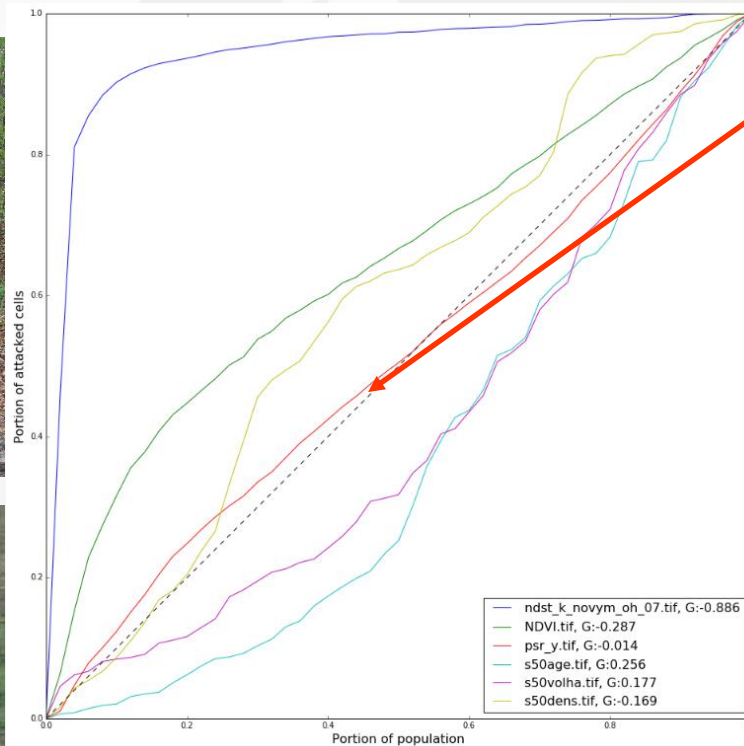
- priama zložka B_{ic}
- difúzna zložka D_{ic}
- odrazená zložka R_{ic}

Motivácia

modelovanie
poškodenia lesa

vstupné faktory
(vzdialenosť, sklon
svahu, aspekt, vek,
solárna radiácia, ...)

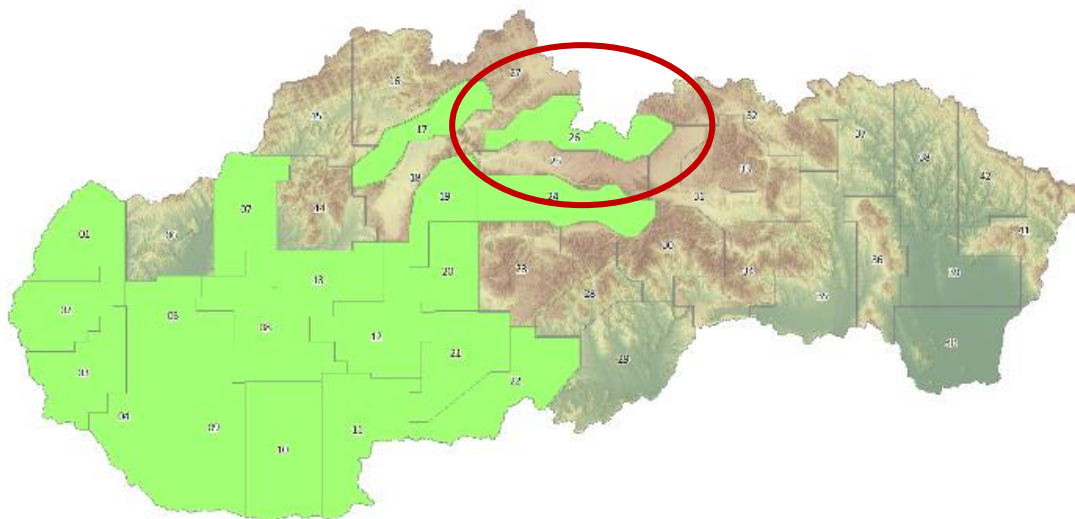
Žuračiová et al. A bark beetle infestation predictive model based on satellite data in the frame of decision support system TANABBO, iForest Biogeosciences and Forestry, 2020, vol. 13, pp. 215–223.

Motivácia

ÚGKK SR:

LLS - mračná bodov – DMR 5.0 – DMP 1.0

- hustota min. **5 bodov /1 m²**
- výšková presnosť: **mh ≤ 0,15 m**
- polohová presnosť: **mP ≤ 0,30 m**

Zdroj produktov LLS:

ÚGKK SR

GeoKARTO 2020, Košice 10.9.2020 – 11.9.2020

Motivácia ↔ Súčasný stav

1. Webové služby, poskytovanie výstupných dát
  - [Global Solar Atlas](#); [SolarGIS](#); [Meteonorm](#); [PVGIS](#)
2. Stand-alone aplikácie
  - otvorené - [SURFSUN3D](#), ďalej sa nevyvíja
  - proprietárne - postup opísaný v [Bremer et al. \(2016\)](#) (vlastný kód nepublikovaný),
  - ...
3. Nástroje integrované do existujúcich GIS softvérov
  - a. proprietárne - [Solar Radiation toolset](#) (ArcGIS, ESRI), rastrové výškové modely
  - b. otvorené - [r.sun](#) (GRASS GIS); v.sun, V3.sun (cieľ - integrácia do GRASS GIS)

Metódy a princípy

1. Výpočet pomocou dostupných nástrojov a dát

- **r.sun** – GRASS GIS / QGIS
- **Solar Radiation toolset** – ArcGIS

Dáta: SRTM, lidarové dáta ÚGKK SR

Metódy a princípy

ArcGIS / **Solar Radiation toolset**

- Point Solar Radiation (PSR): v zadanej bunke rastra
  - Area Solar Radiation (ASR): na vymedzenej oblasti
  - vstupné parametre: DMR zemepisná šírka
  - výstupy: mapa priameho a difúzneho žiarenia, mapa globálnej solárnej radiácie
- **výpočet vzťahnutý k ťažisku nezverejnený model výpočtu sol. rad.**

GRASS GIS / **r.sun**

- 2 režimy
    - pre zadaný časový okamih
    - pre zadaný deň
  - jasná obloha, aj oblačnosť (raster, 0-1)
  - vstupné parametre: DMR, poradové číslo dňa v roku, časový okamih
  - výstupy: všetky 3 komponenty solárnej radiácie, dĺžka osvetlenia
- + **známy model ESRA**
+ **open source**

Metódy a princípy

2. Analýza dát a výsledkov

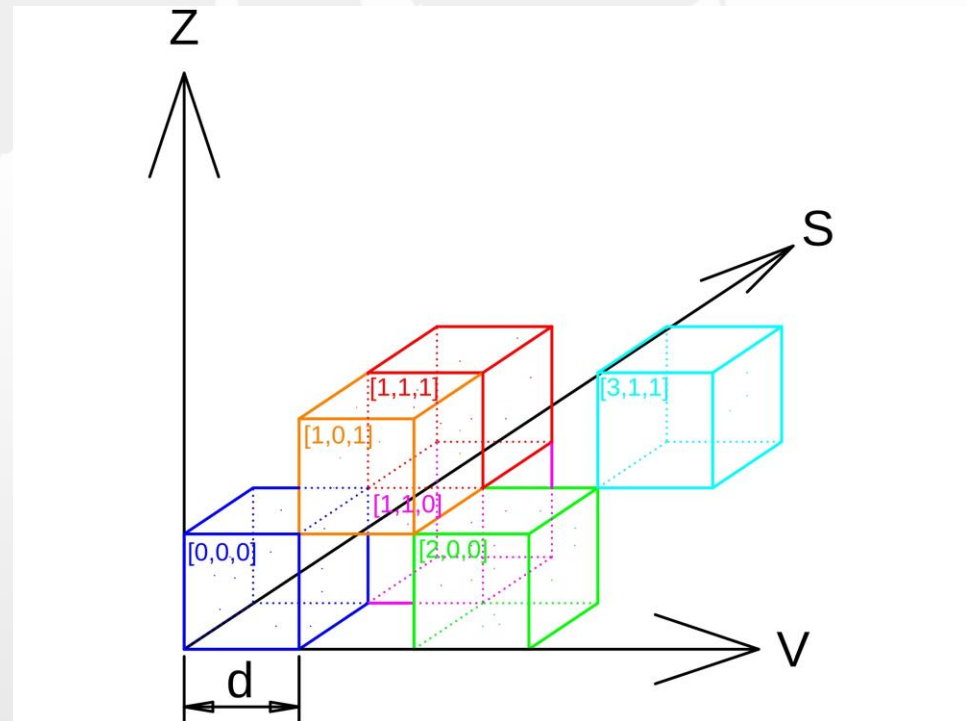
- validácia (Studentov t-test, bivariačná analýza, ROC krivka / AUC)
- modely s rôznym rozlíšením rastra (2 m, 5 m, 10 m, 30 m)
- súbor náhodne vygenerovaných bodov
- porovnanie a štatistická analýza

Metódy a princípy

3. Vývoj a implementácia nového nástroja

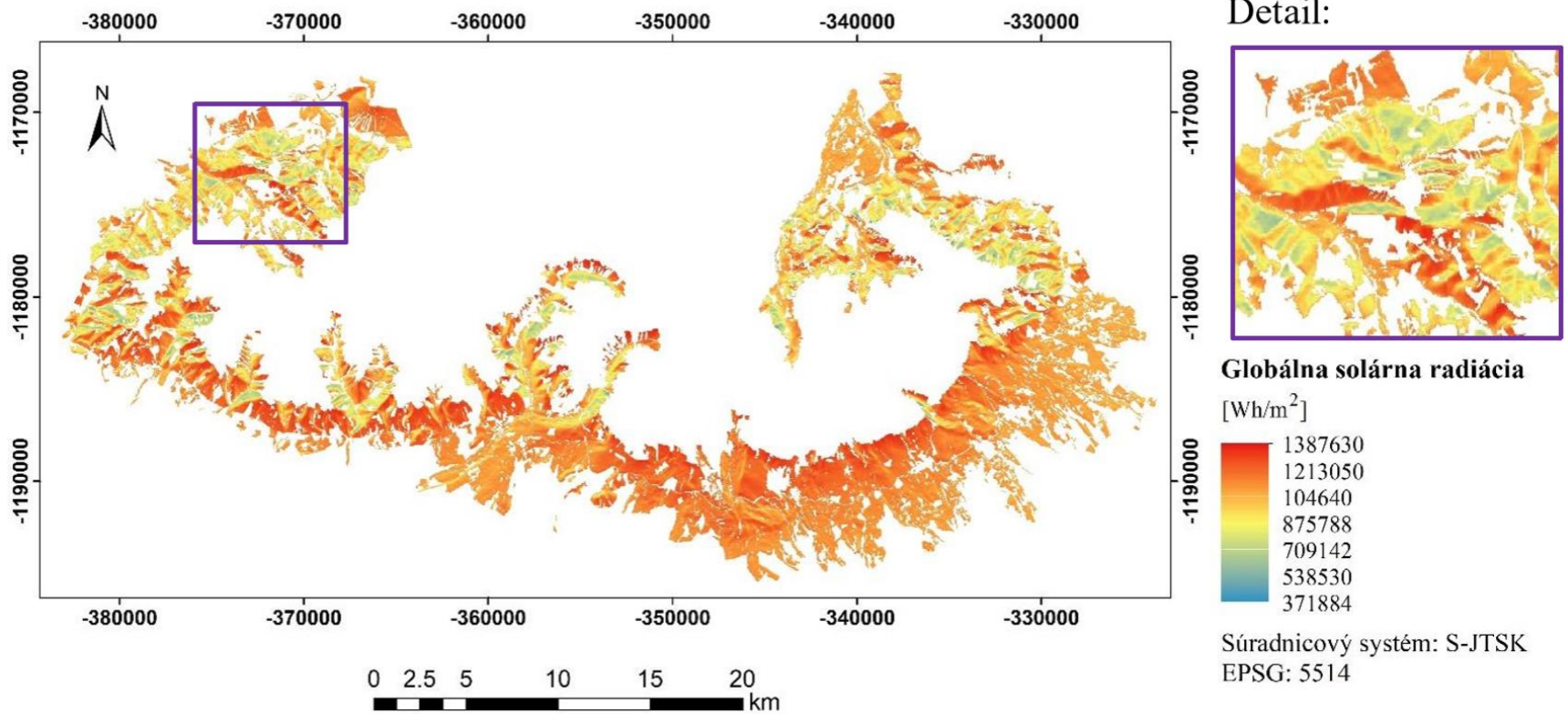
- na výpočet solárnej radiácie v 3D

- realizácia výpočtu vo voxelovom gride
- horizontálny systém
- mračno bodov a veľkosť voxela

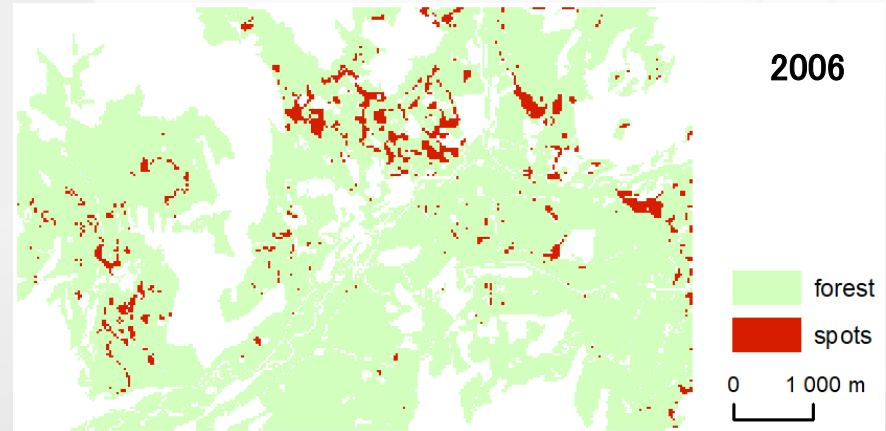
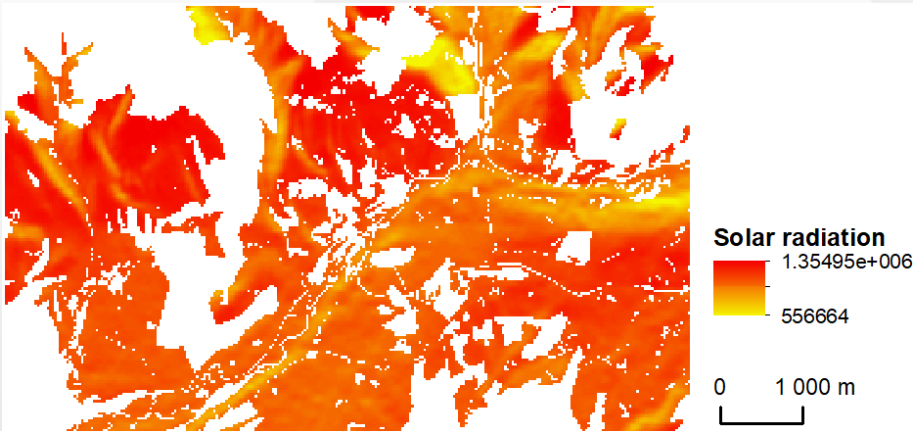
Výpočet solárnej radiácie

- SRTM - oblasť Vysokých Tatier
- rozlíšenie rastra 30 m
- ArcGIS 10.5 – Area Solar Radiation → ročná globálna solárna radiácia

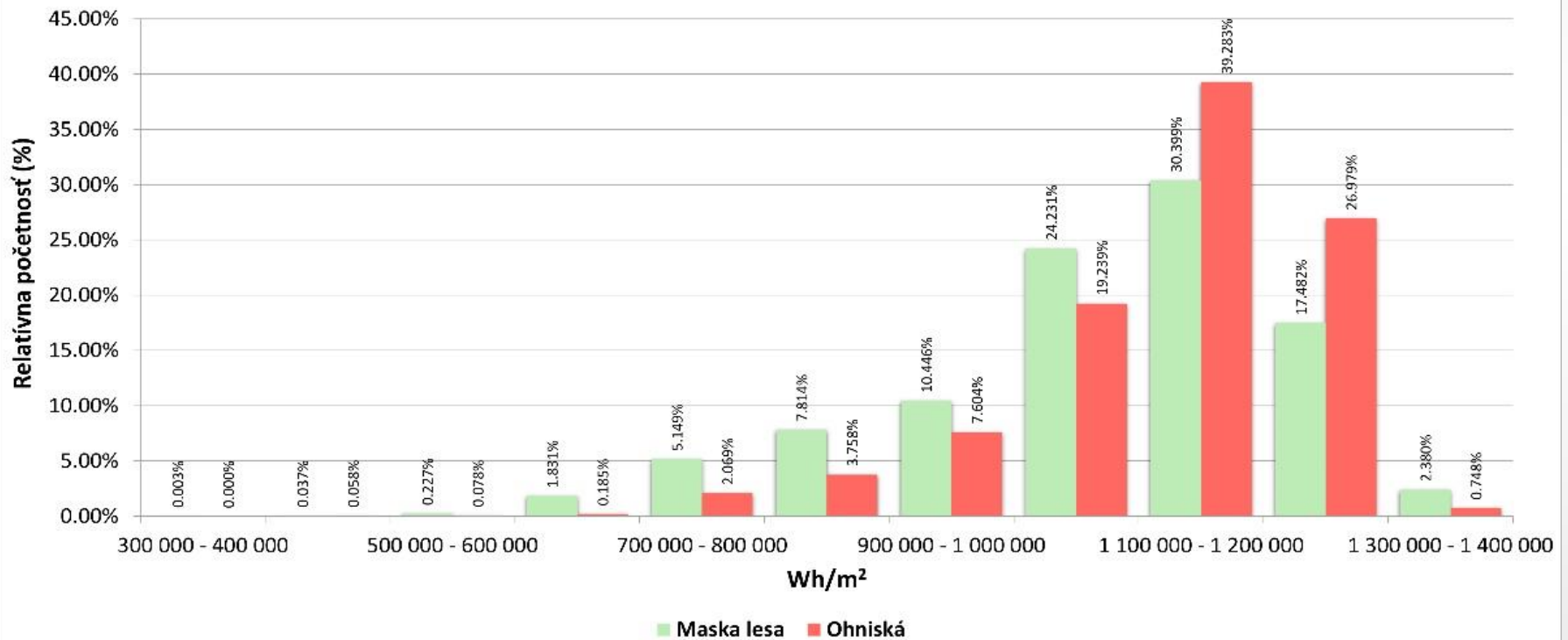
Analýza a validácia

- Štatistická analýza – posúdenie vplyvu solárnej radiácie na šírenie lykožrúta smrekového
  - ~ 420 000 buniek reprezentujúcich les
  - ~ 4000 buniek reprezentujúcich ohniská lykožrúta smrekového
  - obdobie rokov 2004 - 2014

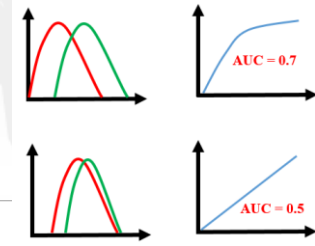
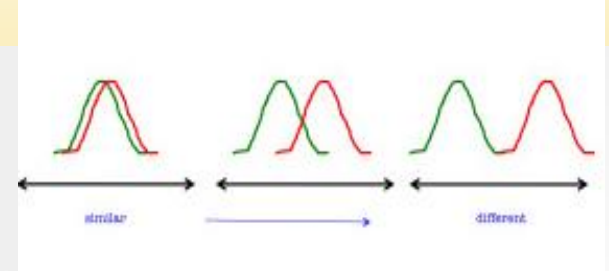
Analýza a validácia

Globálna solárna radiácia z roku 2006

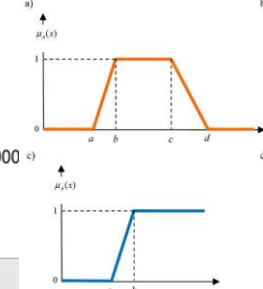
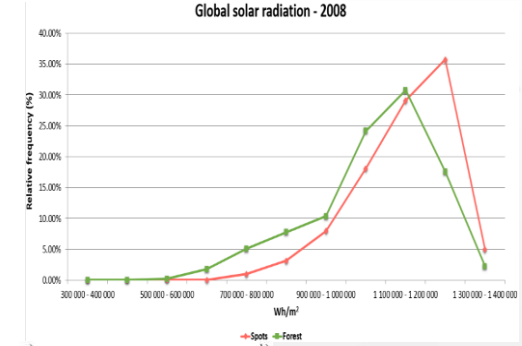
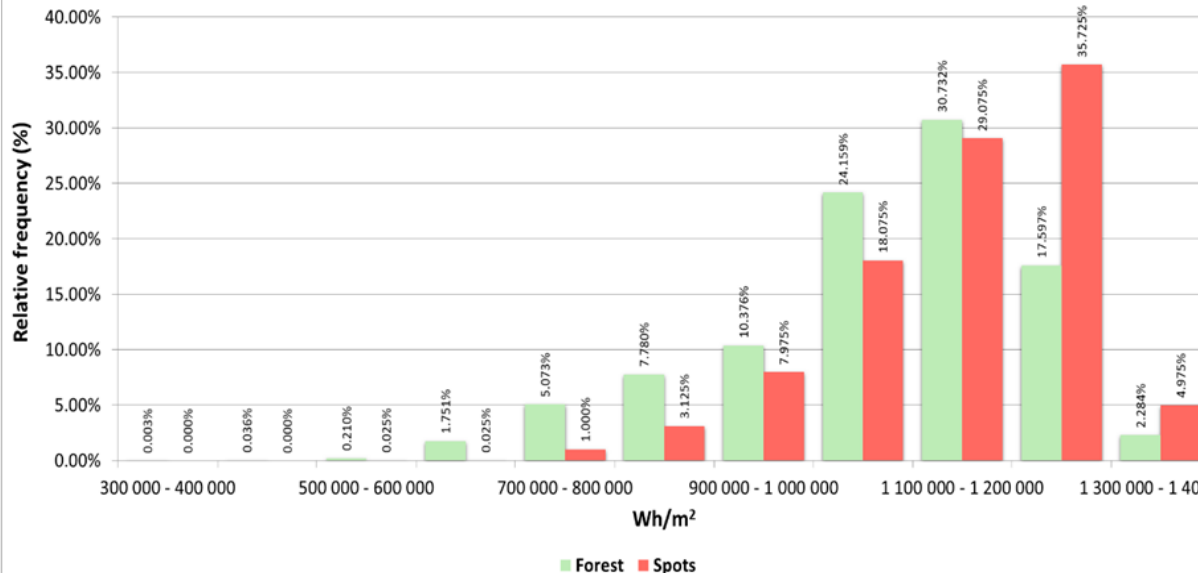

Analýza a validácia

- Studentov t-test, p -value
- Bivariačná analýza
- ROC krivka / AUC
- Fuzzy množiny

Global solar radiation - 2008

Analýza a validácia

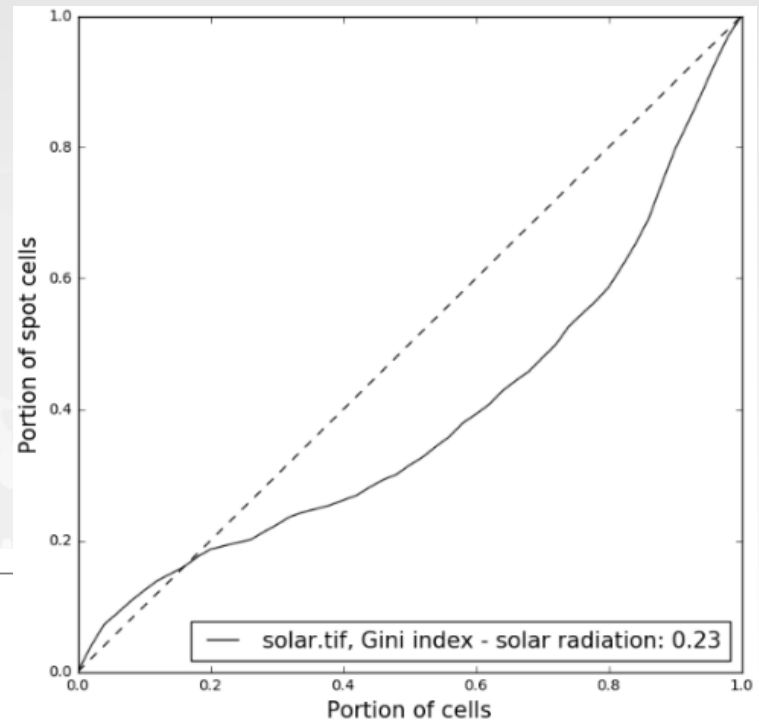
- kvantifikácia vplyvu solárnej radiácie na šírenie lykožrúta smrekového

Methods

t-test
Bivariate analysis
Logistic regression
Gini index
Fuzzy set theory

Results

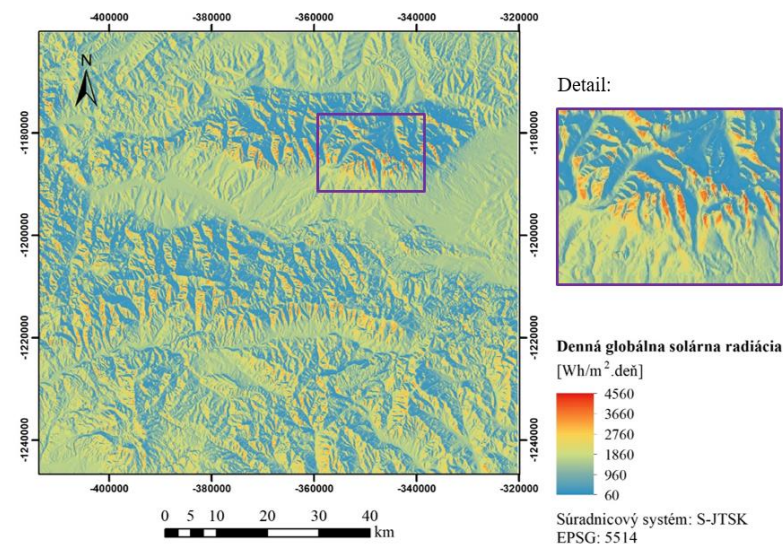
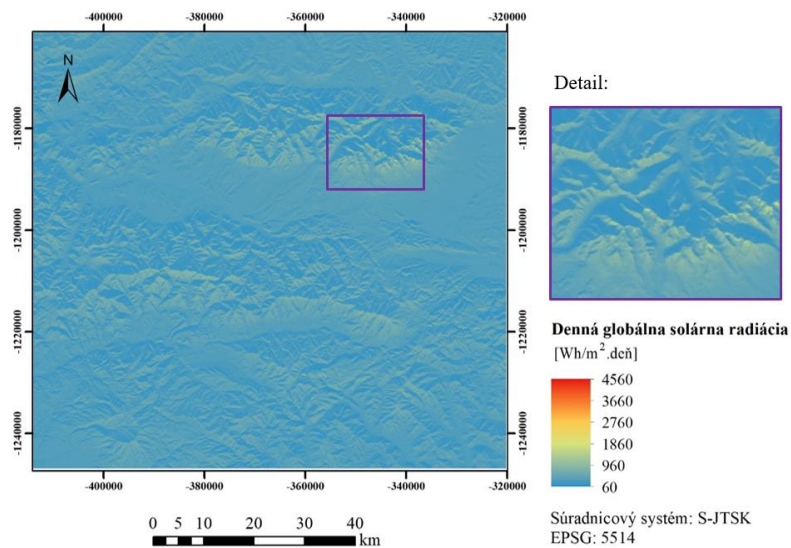
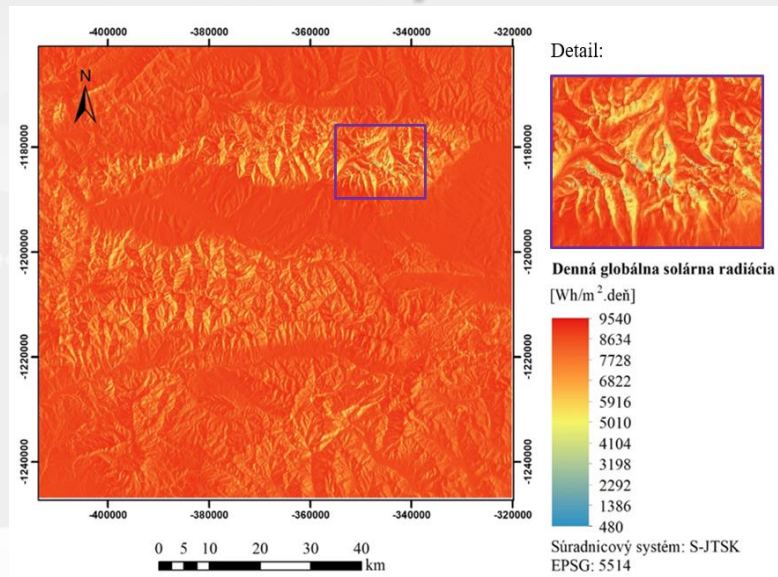
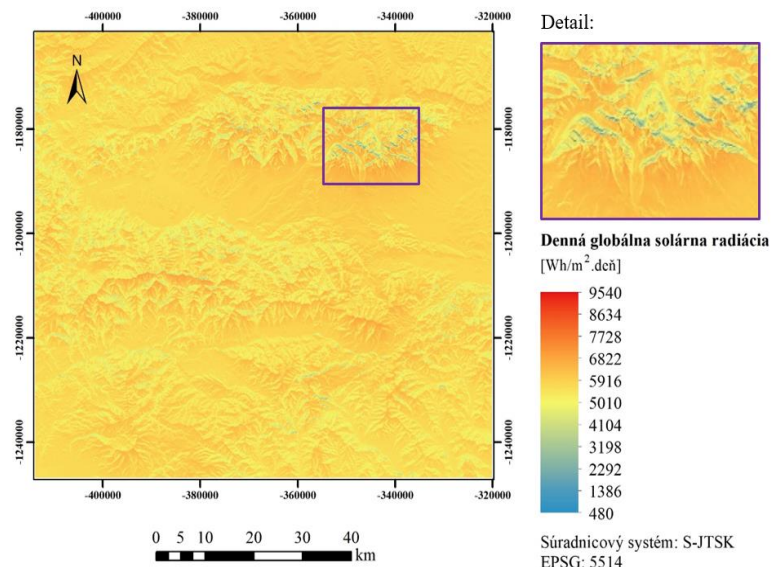
$p = 0$
 $w_{BS} = 0.11$
 $w_{RS} = 0.20$
 $w_{GS} = 0.13, G = 0.23$
Large: fl = 5, fl = 1 150 000

Ďuračiová, R. – Jakóbcsová, V. Determination of the effect of solar radiation in spatial predictive modelling of the bark beetle occurrence using several mathematical methods. **Advances and Trends in Geodesy, Cartography and Geoinformatics II, 2020, pp. 177-183.**

Solar Radiation Tool vs. r.sun (30 m, SRTM)

2. jún

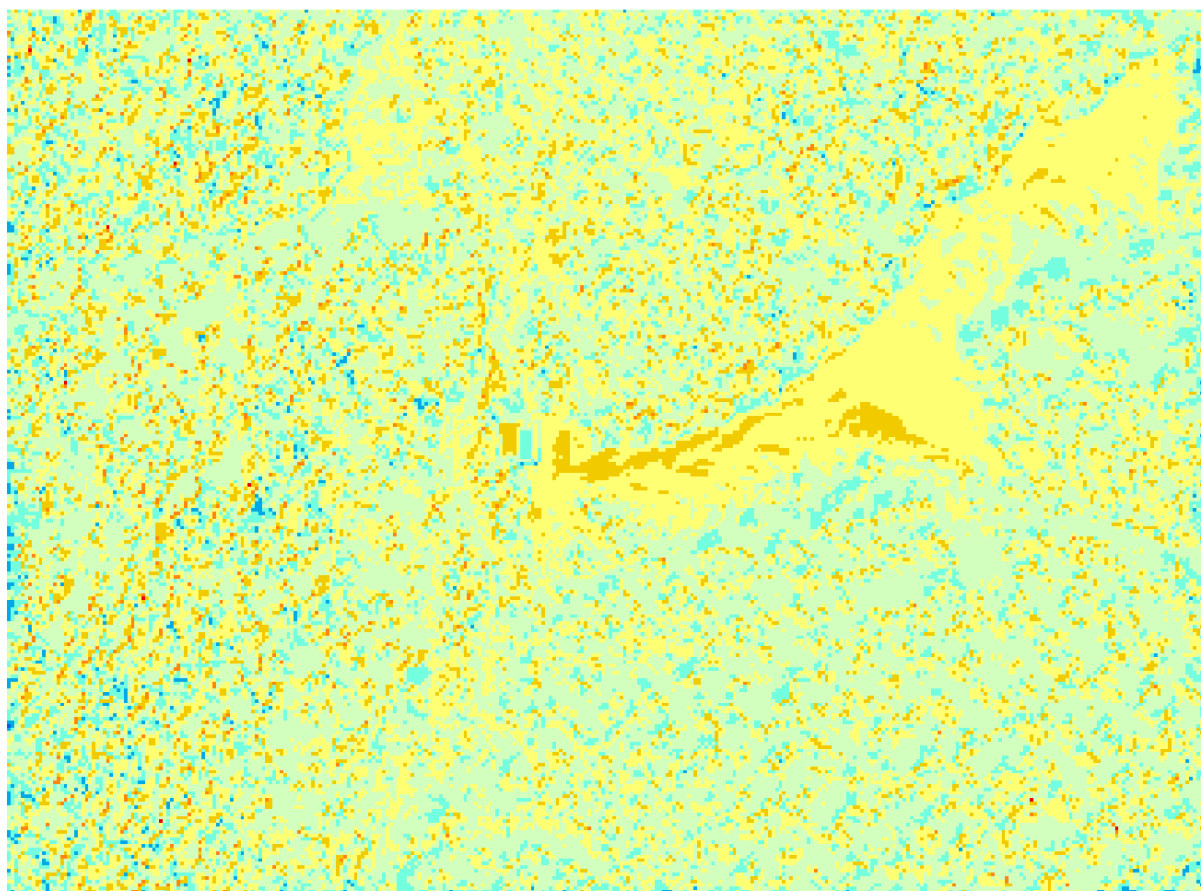

2. december

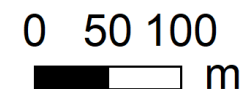
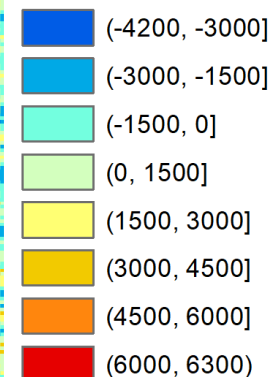

r.sun vs SolarRadiation Tool

- Suchá dolina, Západné Tatry,
- DMP 1.0

RS-AS (Wh/m²)

Solárna radiácia

dáta ÚGKK SR – rozlíšenie rastra 2 m, 5 m, 10 m vs 30 m

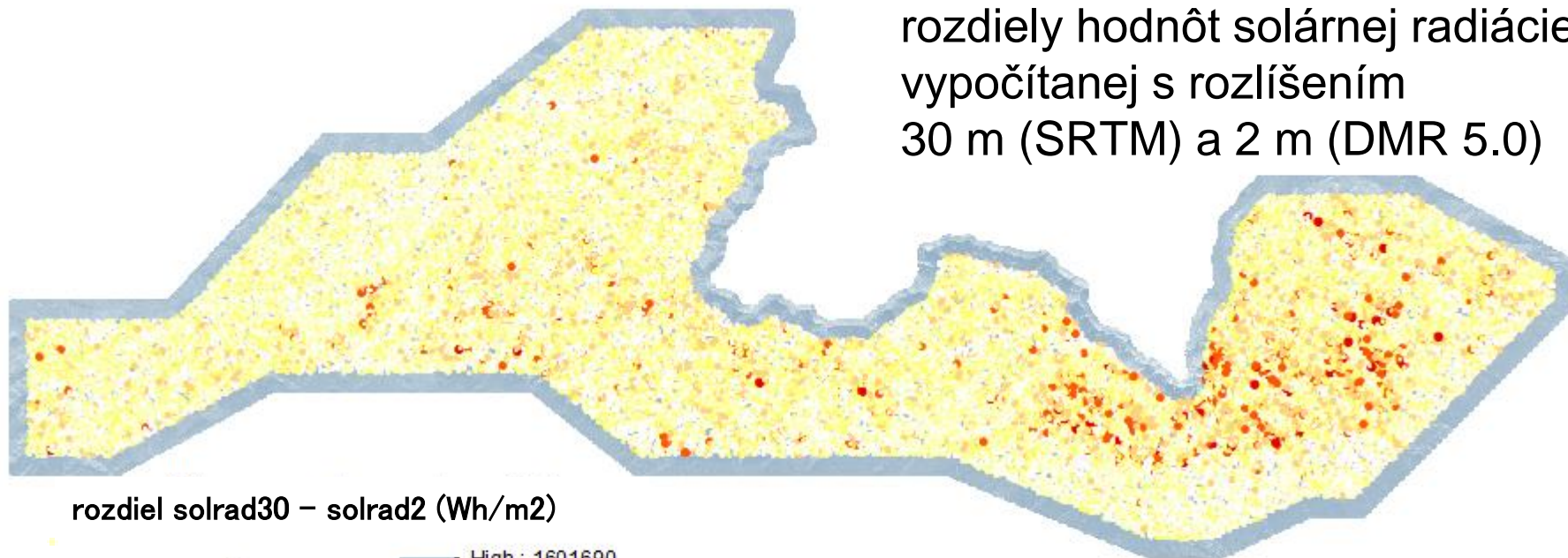
Rozdiel - rozlíšenie (m)	Maximum (m)	Stredná hodnota (m)	Štandardná odchýlka (m)
30 - 2	1271177	88910	101997
10 - 2	1097623	51169	58402
5 - 2	961113	43240	45243

- 75 071 náhodne vygenerovaných bodov (1 bod na 100 m x 100 m, max. 1 bod v bunke rastra 30 m x 30 m - obmedzenie 43 m)
- vylúčená oblasť do 1 km od okraja

Solárna radiácia

– rozlíšenie rastra 2 m vs 30 m

rozdiely hodnôt solárnej radiácie
vypočítanej s rozlíšením
30 m (SRTM) a 2 m (DMR 5.0)

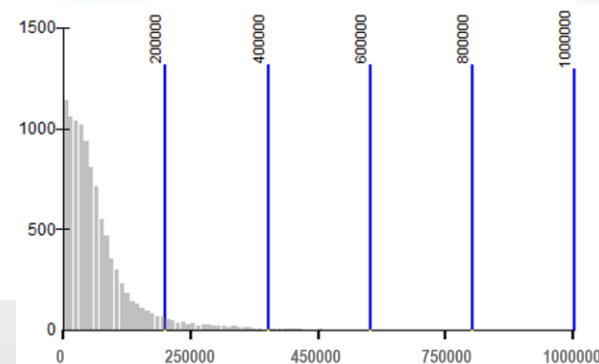
rozdiel solrad30 – solrad2 (Wh/m2)

- < 250 000
- < 500 000
- < 750 000
- < 1 000 000
- > 1 000 000

High: 1601690
Low: 120

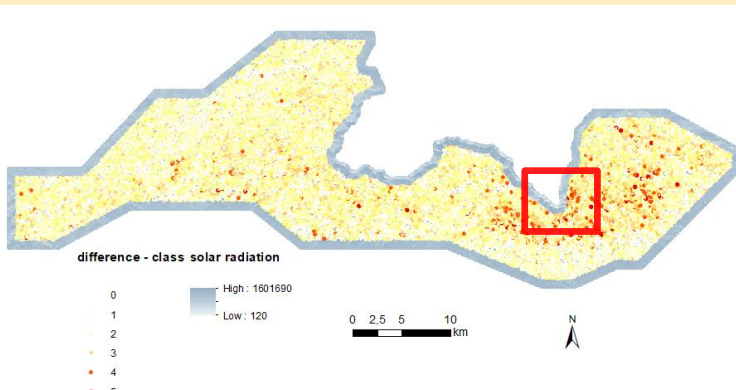
0 2,5 5 10 km

→ najvýraznejšie rozdiely na terénnych hranách a vyšších nadmorských výškach

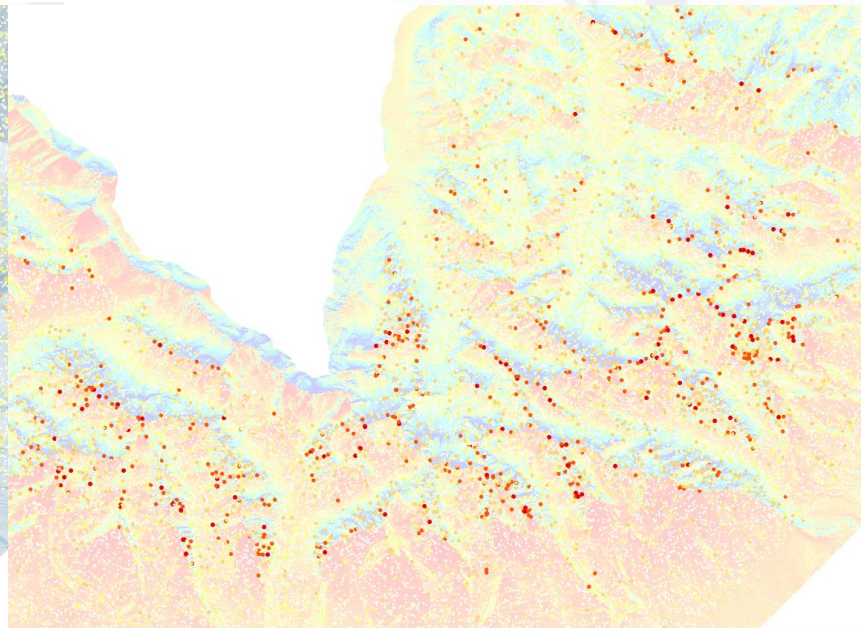
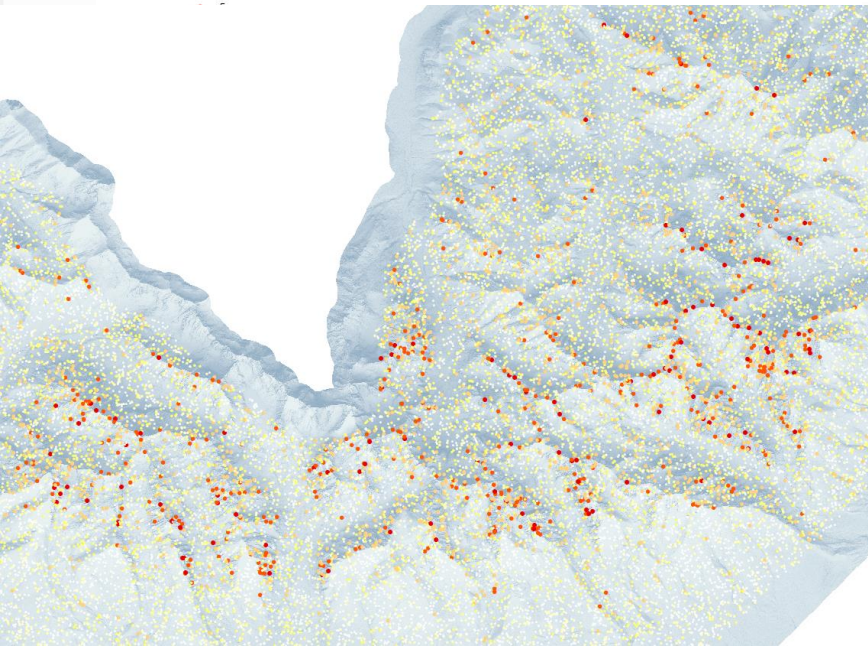
Solárna radiácia

– rozlíšenie rastra 2 m vs 30 m

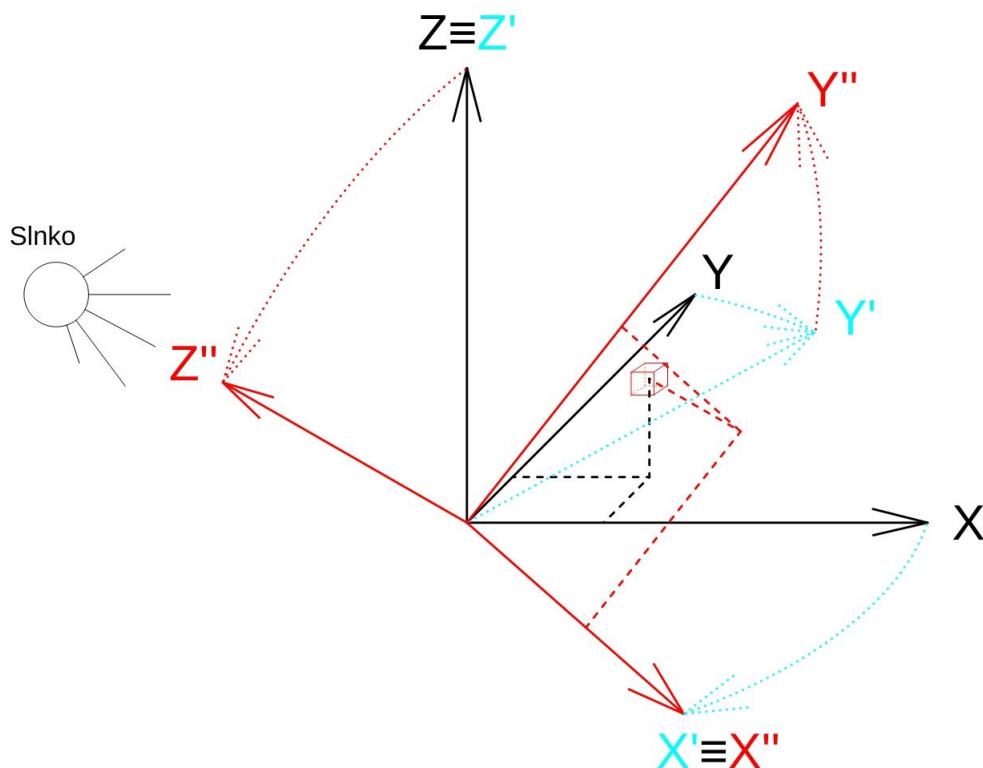
- < 250 000
- < 500 000
- < 750 000
- < 1 000 000
- < 1 250 000

rozdiely hodnôt solárnej radiácie vypočítanej s rozlíšením 30 m (SRTM) a 2 m (DMR 5.0)

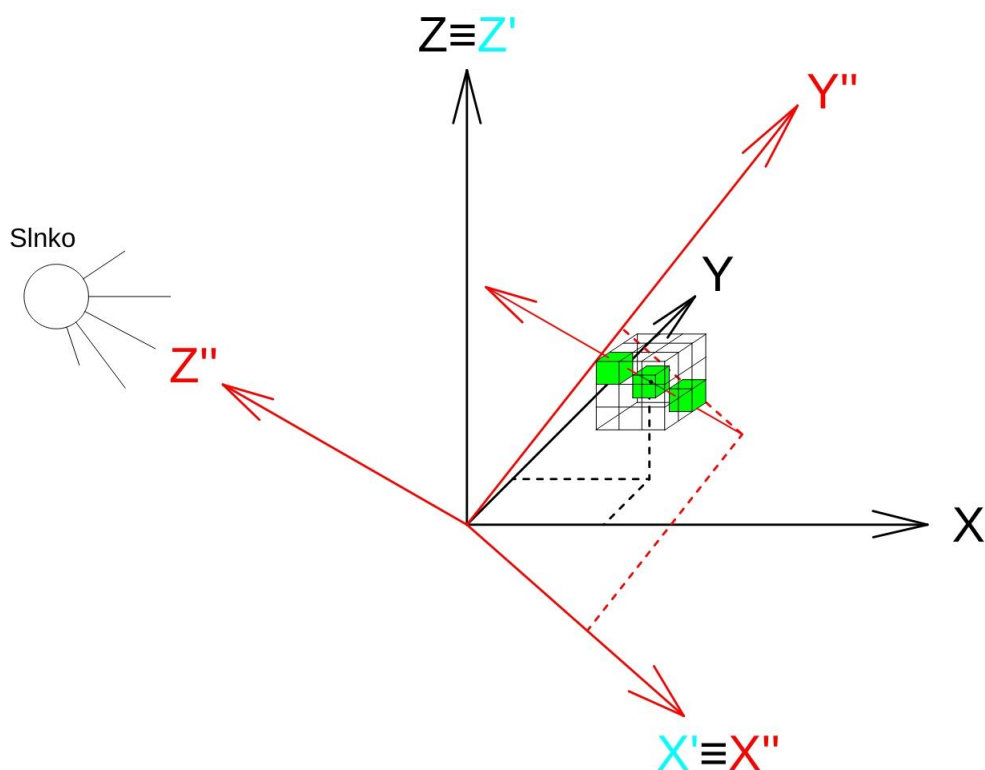
3D voxelový prístup - princíp

- na modelovanie objektov so zložitou štruktúrou, napr. vegetácia - stromy

- rotácie okolo dvoch osí o azimut a výškový uhol Slnka
- zaokrúhlenie a zoradenie voxelov podľa Z

3D voxelový prístup - princíp

- rotácie okolo dvoch osí o azimut a výškový uhol Slnka
- zaokrúhlenie a zoradenie voxelov podľa Z

Výpočet solárnej radiácie (priamy komponent)

$$B_c = I_0 \varepsilon \sin v_{\odot} \exp(-0.8662 T_L(AM2) m \delta_R(m))$$

I_0 - solárna konštanta

ε - korekcia zo vzdialenosti Zeme od Slnka

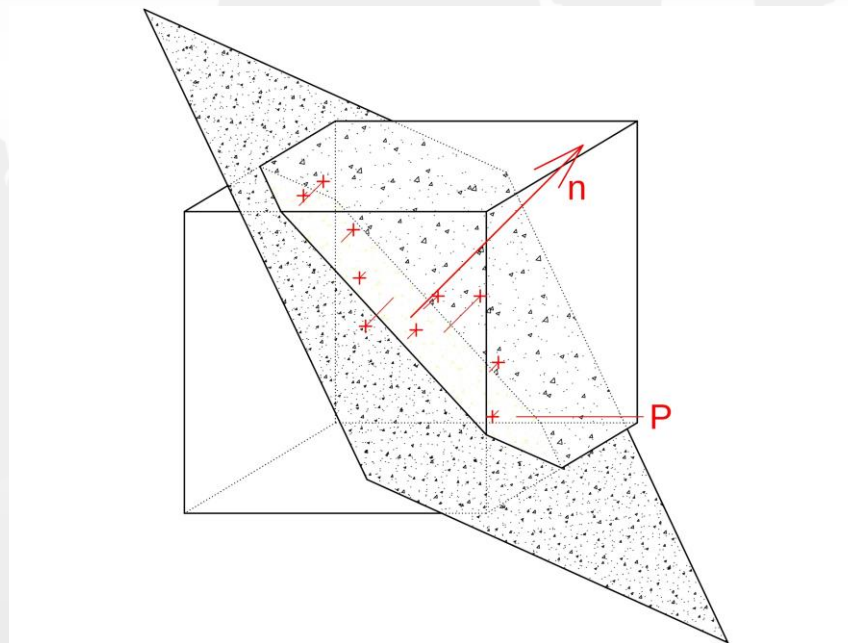
v - výškový uhol Slnka

$\exp(\dots)$ - priepustnosť atmosféry pri jasnej oblohe (závisí od Linkeho súčiniteľa zákalu atmosféry a Rayleighovho rozptylu)

- aplikácia na všeobecnú rovinu pri použití incidenčného uhla

Incidenčný uhol

- uhol dopadu žiarenia na rovinu
- výpočet regresnej roviny z lokálnych bodov mračna

Výpočet solárnej radiácie (difúzny komponent)

$$D_c = I_0 \varepsilon T_{rd}(T_L(AM2)) F_d(v_{\odot}, T_L(AM2))$$

T_{rd} - prenosová difúzna funkcia (závisí od Linke)

F_d - uhlová difúzna funkcia (závisí od výškového uhla Slnka a Linke)

$$D_{ic} = D_c \cdot \left[F(\alpha)(1 - K_b) + \frac{K_b \sin \gamma_{inc}}{\sin v_{\odot}} \right]$$

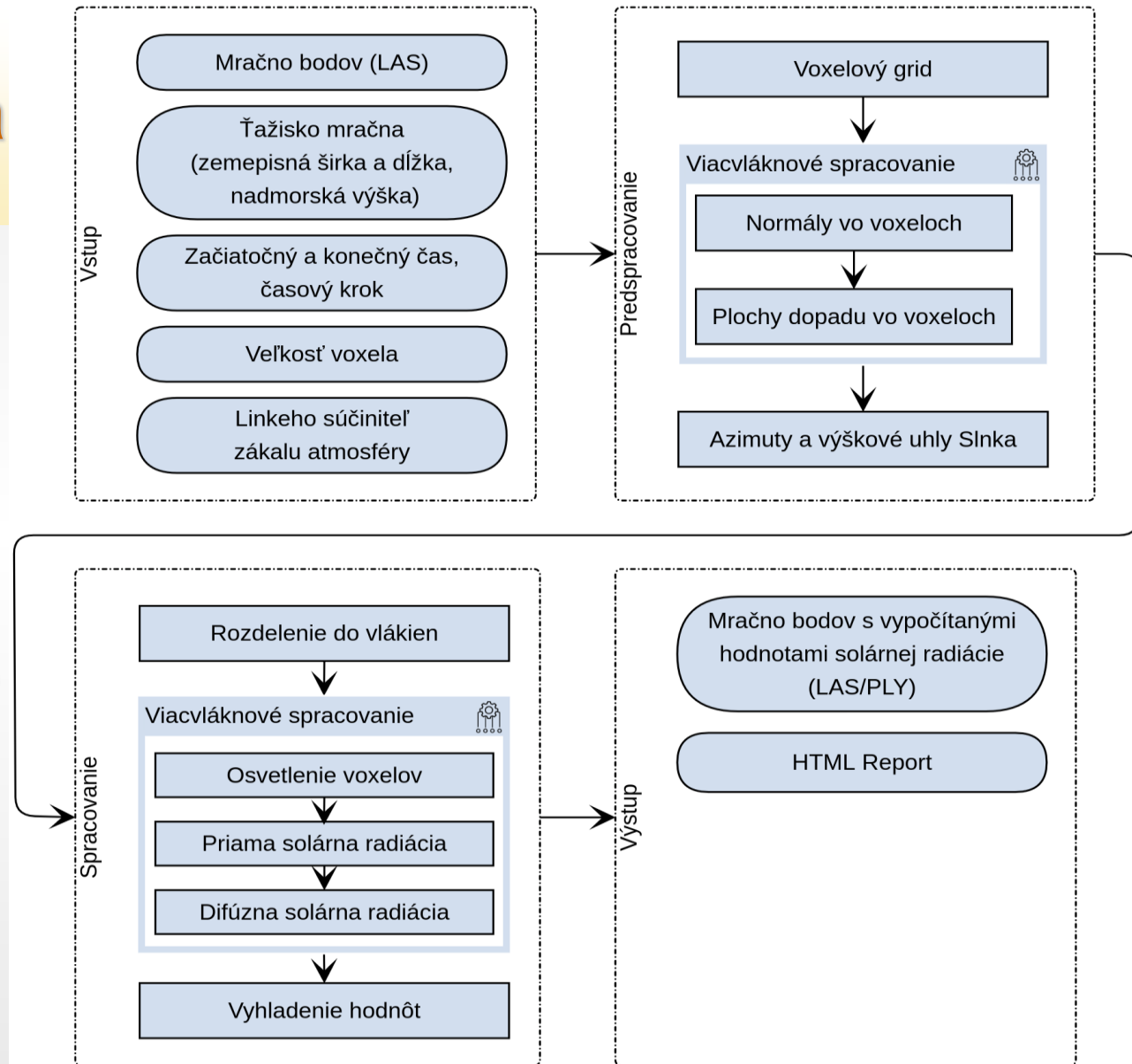
$F(\alpha)$ - distribúcia difúznej radiácie v závislosti od sklonu

K_b - pomer medzi dopadnutou priamou radiáciou a radiáciou pred vstupom do zemskej atmosféry

Implementácia

- nástroj implementovaný v jazyku Rust
- priama a difúzna zložka
- formáty LAS/PLY

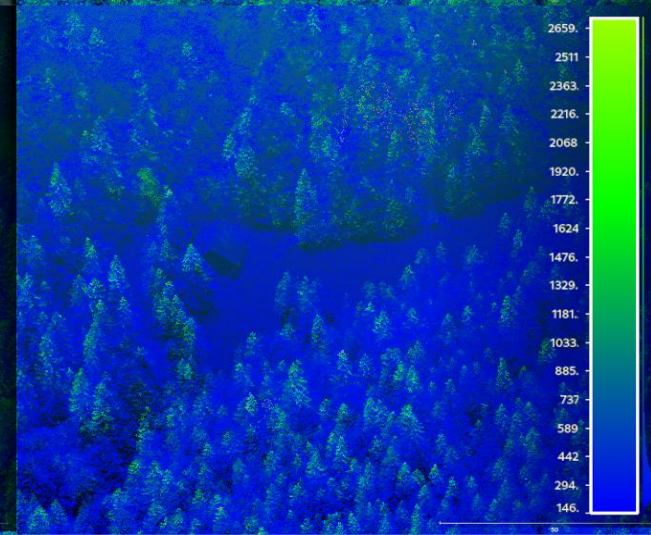
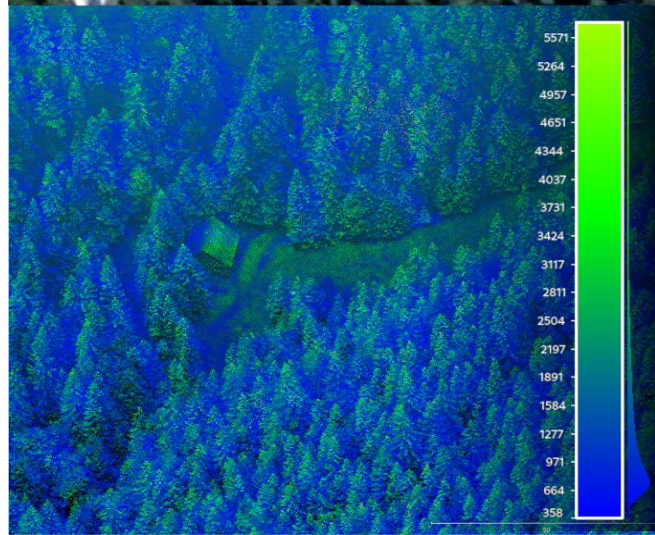
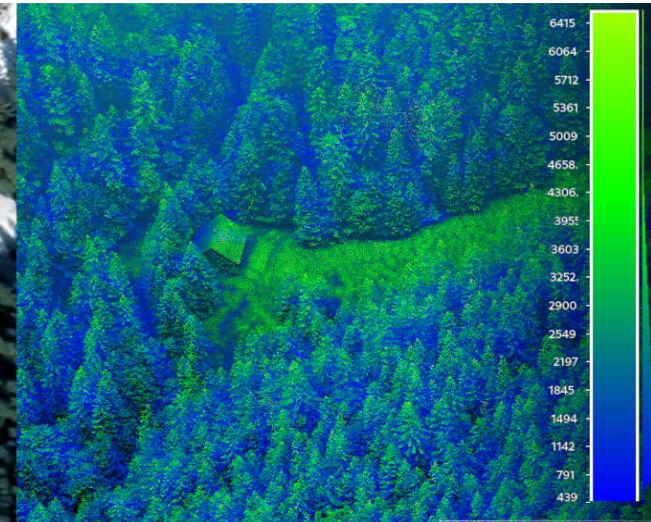
→ dizertačná práca
Ing. Filipa Pružinca

Výsledky

- 4-jadrovým procesorom Intel® Core™ i5-4690 a 16 GB RAM
- mračno - LLS GKÚ, 5-18 bodov/m³, 750x550m, cca 28 mil. bodov
- denná solárna radiácia 31.7.2019 (vpravo hore), 1.4.2019 (vľavo dole) 1.1.2019 (vpravo dole)
- veľkosť voxela 40cm, Linkeho súčiniteľ' zákalu atmosféry 3
- cca 14 mil. voxelov
- dĺžka výpočtu cca 4 min

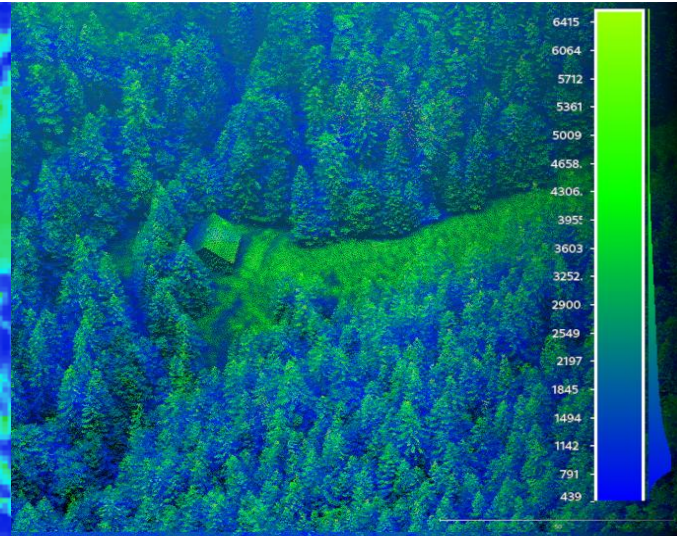
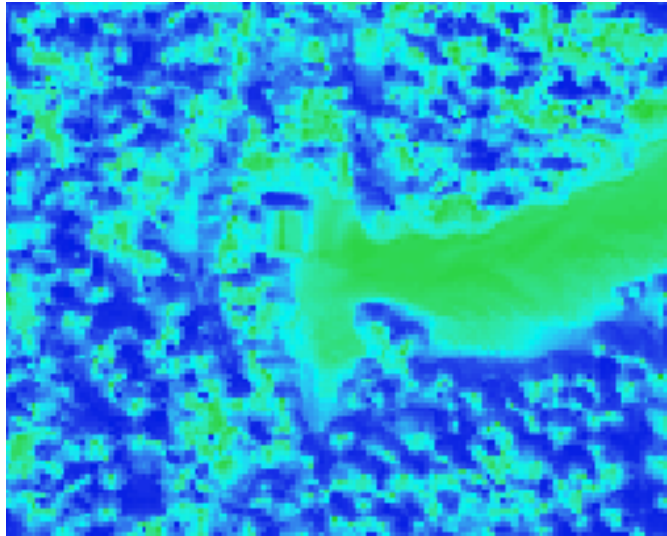

Porovnanie ArcGIS vs. 3D nástroj

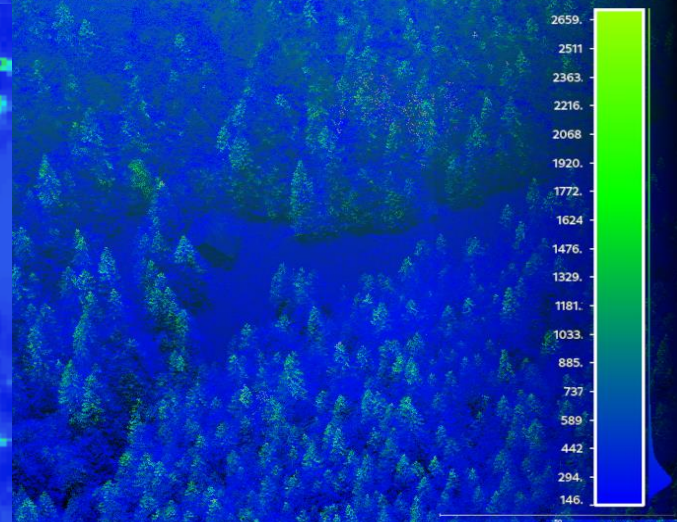
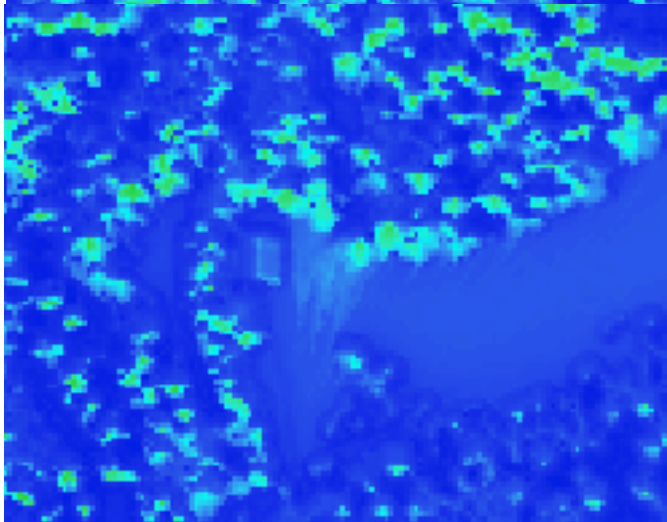
ArcGIS

nový 3D SW nástroj

31.7.

1.1.

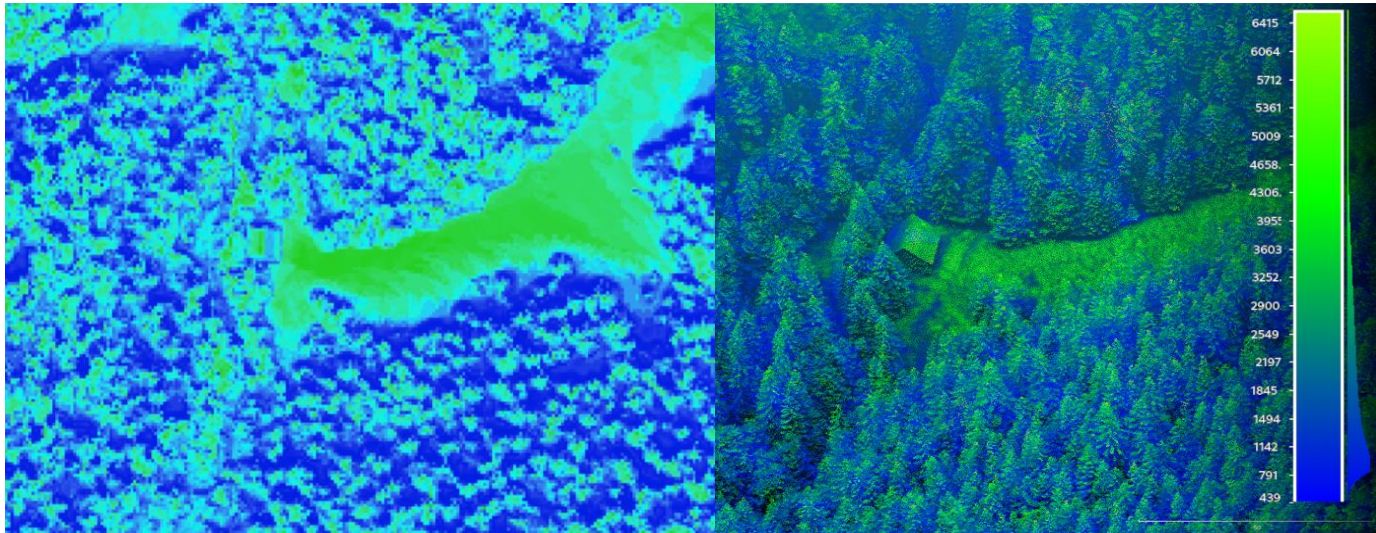

Porovnanie r.sun vs 3D nástroj

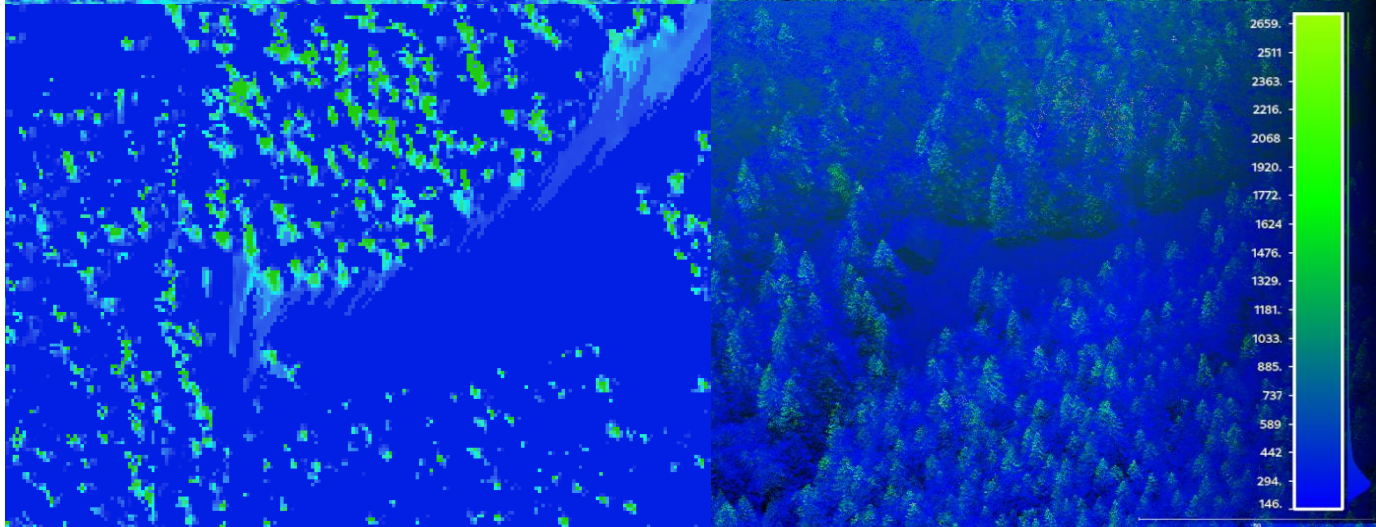
r.sun/GRASS GIS

nový 3D SW nástroj

31.7.

1.1.

Otvorené otázky a úlohy

- ďalší vývoj a publikovanie softvérového nástroja
- optimalizácia veľkosti voxla
- validácia novovypočítaných výsledkov
- aplikácia solárnej radiácie v predikčnom modelovaní

→ **VEGA 1/0300/19** 3D modelovanie slnečného žiarenia na stromovej vegetácii reprezentovanej mračnom bodov z laserového skenovania

Záver

- **Solárna radiácia v oblasti Vysokých Tatier – využitie na riešenie úloh z oblasti ekológie, lesníctva, ale napr. aj modelovanie lavínového nebezpečenstva**
  - najväčšie absolútne rozdiely sú na členitom reliéfe → náročnosť a dôležitosť modelovania solárnej radiácie vo vysokohorskom prostredí
- Implementovaný **softvérový nástroj na výpočet solárnej radiácie na voxelovom princípe** z mračna bodov
  - využite aj na modelovanie solárnej radiácie na objektoch so zložitou štruktúrou

ĎAKUJEME ZA POZORNOSŤ!

veronika.jakocsova@stuba.sk

filip.pruzinec@stuba.sk

renata.duraciova@stuba.sk